

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLYI VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI**

**“BOSHLANG'ICH TA'LIM INNOVATSION
KLAISTERI VA RAQAMLI TA'LIM:
EHTIYOJ, ZARURAT, NATIJA”
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI**

Бухоро - 2021

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM NAZARIYASI KAFEDRASI

Boshlang‘ich ta‘lim innovatsion klasteri va raqamli ta‘lim: ehtiyoj, zarurat, natija

**Respublika miqyosidagi
ilmiy-amaliy konferensiya materiallari
(10 MART, 2021 YIL)**

Tarqatish hududi:
<http://interscience.uz/>
onlayn

Respublika ilmiy-nazariy anjumani tashkiliy qo‘mitasi:

Raisi: O.X.Xamidov - Buxoro davlat universiteti rektori.

Rais o‘rinbosari: O.S.Qahhorov - Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini

A‘zolari:

Q.R.To‘qsonov, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti dekani.
D.N.Mustafayeva, Buxoro viloyati xalq ta‘limi boshqarmasi boshlig‘i

G.T. Zaripov, IT, I va IPKTB bo‘limi boshlig‘i.

Yu.Yu.Azimov, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti o‘quv ishlari bo‘yicha dekan o‘rinbosari.

N.O. Safarova, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti yoshlar bilan ishlash bo‘yicha dekan o‘rinbosari.

M.Yo.Ro‘ziyeva, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini mudiri.

G.R.Akramova, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha mas‘ul.

B.S.Jamilova, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini dotsenti.

S.Akramova, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini o‘qituvchisi.

S. G‘.Luqmonova, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini o‘qituvchisi, kotib

ISBN

To‘plamga kiritilgan maqola va tezislardagi fikr va ma‘lumotlarning to‘g‘riligiga mualliflar mas‘ul.

MUNDARIJA

KIRISH	8
1-SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA INNOVATSION KLASTER: MUAMMO VA YECHIMLAR....	9
O.X.Xamidov . Ta‘lim klasterining afzalliklari.....	9
Гофуржон Мухамедов Педагогик таълим кластери: чирчиқ тажрибаси	11
Maxmudov M.X Ta‘limga klaster yondashuvning nazariy-metodologik asoslari	15
То‘xсанов Q.R. Maktab - universitet - ishlab chiqarish bosqichlarida klaster yondashuvlar – samaradorlikning kafolati	16
Ro‘ziyeva M.Y. Raqamli ta‘lim jarayonining shakllanishi va rivojlanish omillari.....	19
Б.С.Жамилова Болалар ижодий тафаккурини шакллантиришда педагогик таълим инновацион кластери фаолиятининг самарадорлиги	21
Ходжамкулов У. Педагогик таълим инновацион кластери: хорижий тажриба ва миллий ташаббус	24
Акramova G.R. Boshlang‘ich ta‘limda innovatsion klasterga ehtiyoj	30
A.P.Хамроев Бошланғич таълимга замонавий ёндашув: натижа ва таҳлил	31
Жамилова Б.С., Нигора Муртазоева “Мактаб-лаборатория” тажриба инновацион майдончалари истиқболли лойиҳалар кафолати.....	33
Ziyodova Zahro Badiiy asarni tushunish va tahlil qila olish ko‘nikmasini shakllantirishda pedagogik ta‘lim innovatsion klasteri ahamiyati	34
Subhonova S. U. Boshlang‘ich ta‘limda fanlararo integratsiya va innovatsion loyihalar klaster modeli namunasi sifatida	35
Kuzmanova G.B. Boshlang‘ich sinf matematika darslarida matnli masalalrni yechishga o‘rgatishda innovatsion klaster usuli	38
Миртурсунова Ю.А Термин «образовательный кластер» в современной методике	41
2-SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA‘LIM INNOVATSION KLASTERINI TASHKIL ETISH ZARURATI ...	45
Тешабоева З. С Илм-фан ва таълим тизимида кластер- соғлом рақобат омили.....	45
Boltayeva M. A. Badiiy asar tahlili – o‘quvchi nutqini o‘stirishda muhim omil	46
Хусенова М. Х. Pirls халқаро баҳолаш тизими	48
Умарова З. Бошланғич синфларда педагогик конфликтларни бартараф этишнинг инновацион кластери.....	51
Очилов Ф.И. Бошланғич синф ўқувчиларига табиий-илмий билимларни ўргатишнинг мавжуд муаммоларини бартараф этишда кластернинг аҳамияти.....	54
Boboqulova.S.B, Isoyeva.M.B Markov jarayonlari va zanjiri	56
3- SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA INNOVATSION KLASTER - FANLARARO INTEGRATSIYA VA UZVIYLIKNI TA‘MINLASH KAFOLATI	59
Абдуллаев А. А. Мактабгача таълимда кластер самараси.....	59
Бердиева М. М., Курбонмуродова Ф. PIRLS баҳолаш тизими асосида саволлар миллий базасини яратиш долзарб аҳамияти	61
Халилова Р. Р. Виртуал мулоқот имкониятлари.....	63

Ачилова М. С. Мактабгача ва бошланғич таълимда узвийликни таъминлаш давр талаби. .	64
Davronov I.E., S.Muhiddinova O'quvchi salomatligini muhofaza qilish omillari.....	66
I.E.Davronov Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy kompetensiyalarni shakllantirish.....	67
Бердиева М. М. Хушбоқова З. Ғ. Бадий адабиёт воситасида мактабгача ёшдаги болаларни маънавиятини шакллантириш долзарб педагогик муаммо сифатида.....	68
Rajabova I. Qosimova M. МТТда болаларни интеллектуал ривожлантиришда о`yin mashg`ulotlarining ahamiyati	71
Бердиева М. М., Жумаева М. Э. Миллий қадриятлар орқали мактабгача ёшдаги болаларни эстетик тарбиялаш	73
Чиналиева А. Ўқитувчини инновацион фаолиятга тайёрлаш	74
Uktamova M. Nosirova D. Methodology of comparative teaching of the author to the sources of folklore in primary school lessons.....	77
Мансурова Х. Бошланғич синфларда она тили фанидан интеграция ва узвийликни таъминлашда иншонинг ахамияти	78
Жабборова М. Биология таълимида интегратор технологиялардан фойдаланиш	79
Ибрагимов Д.А Ахборот асрида ёшлар маънавиятига мафкуравий тазйиқларнинг таъсири.....	82
Машарипов Ж Соғлом бўлишга жисмоний ва рухий жиҳатдан камол топишга йўналтирилган кўникма ва малакаларни шакллантириш	84
Сайтметов О.Б. Жамоатчилик назорати механизмларини ривожлантиришнинг ўзига хос жиҳатлари	85
Курязова Н. Применения girls в начальных классах (австрийский опыт)	86
Кучкарова М. Информационные технологии как метод влияния.....	89
Sariyev Sh.U. Boshlang'ich sinflarda nutq o'stirish jarayonida fanlararo integratsiya va uzviylikni ta'minlash	92
Усманова С.Э., Бозорова Б. Ч. Болаларни мактабгача таълим муассаларида маънавий-ахлоқий қадриятлар руҳида тарбиялаш аспекти.....	94
Yo`ldosheva Sh. Integratsiya – dars samaradorligini oshirish omili	97
Усманова С., Эргашева Г. Мактабгача таълим муассаларида касб - ҳунарга йўналтириш масаллари.....	99
Хамдамова М. Дж., Абдурахманова А. Импульсивное поведение в младшем школьном возрасте	101
Пўлотова Ю.А. Она тили ва ўқиш дарсларини интеграциялашда ахборот - ресурс таъминоти	103
Axmedova D., Mametjumayeva G. Boshlang'ich sinflarda badiiy asar matnini tahlil qilish usullari.....	107
Hamidova I. Problems of translation of "spirituality" units in uzbek and english dictionaries...	109

Турдиева Н.С. Таълим кластери таълим интеграциясининг институционал тизими сифатида.....	110
Najmiddinova D. Interpretation of the profession in the “shohnoma”	113
4- SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISH.....	117
Умуров З.Л. Таълимни рақамлаштириш шароитида бошланғич синфларда таълимий муаммоларни тайёрлаш технологияси.....	117
Лукмонова С.Ф. Ўқитувчи фаолиятида рақамли таълим: муаммо, ечим, самара.....	120
Шамсиддинова Д.Х Бошланғич таълим жараёнида юзага келадиган педагогик низоларни бартараф этиш	121
Shazadayev F Boshlang`ich ta`lim y o`nalishida axborot texnologiyalarini o`qitishda kompetensiyaviy yondashuv	123
Ходжаева М Бўлажак мутахассисларда мулоқот маданиятини шакллантириш	128
Ochilova L.T., N. B. Razzoqova Matematikadan amaliy mashg`ulotlar jarayonida kompyuter texnikasidan foydalanish samaradorligi.....	129
Ochilova L.T. Matematika darslarida pisa testlaridan foydalanishning amaliy ahamiyati.....	131
Ochilova L.T. L.Ch.Rajabova STEAM ta`lim dasturi asosida matematika masalalarini yechishning ilg`or usullari	135
L.T.Ochilova S.Erkinova Boshlang`ich matematika kursini o`qitish jarayonida talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi	137
Axrorov I., Qosimov A Arifmetik masalalar ustida ishlash borasida ba`zi ilmiy – uslubiy mulohazalar.....	139
Djumayev M Boshlang`ich sinflarda matematikadan milliy o`quv dasturini amaliyotga joriy etishning ilmiy-metodik asoslari.....	143
X J.Sattorova Z. I.Abdunazarova O`qish darslarida hikoya matni ustida ishlashda pirls topshiriqlardan foydalanish.....	146
M.H. Raxmatova Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasida o'qituvchining o'rni.....	148
Komilova Sh.A. Boshlang`ich sinf ona tili darslarida fanga oid kompetensiyalarni shakllantirish.....	149
Muxitdinova N.B. Boshlang`ich sinf o`quvchilarining bilim va ko`nikmalarini multimediali texnologiyalar vositasida shakllantirish.....	152
Nuritdinova Sh., Askarova M. Boshlang`ich sinflarda so`zlarning ko`chma ma`nosi ustida ishlash	154
M.D. Xaydarova D.Hakimova Boshlang`ich sinflarda texnologiya darslarini olib borilishi	157
Xudayarova M., Djanabayeva X. Raqamli ta`lim texnologiyalari orqali ona tilini o`qitish jarayonida kompyuter dasturlaridan foydalanish imkoniyatlari	158
Hamrayev M.A Xakimova Z.A. Boshlang`ich sinf darsliklarida olmosh so`z turkumining o`rganilishi	159
Masharipova U.A. Raqamli ta`lim texnologiyasini o`quv jarayoniga joriy etish is tiqbollari.....	162

5- SHO‘BA. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XXI ASRDA TA’LIM	165
Ядгарова Г. Раҳбар шахс имижини белгиловчи психологик сифатлар.....	165
D.X.Shodmonqulova D.G'.Pardaboyeva Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ona tili darslarida mashqlar vositasida kerativ fikrlashga o‘rgatish.....	166
Хасанова Г. Суть инновационных педагогических технологий в дошкольных образовательных организациях	169
Sayfullayeva N., Sharipova G Boshlang‘ich sinf ona tili mashg‘ulotlarida didaktik o‘yinlarni multimedia texnologiyasi asosida tashkil etish.....	171
Илясова М., Илясова А. Ёшларга диний таълимни тўғри тарғиб қилиш	173
Муродова Ш. Компетенциявий ёндашув – ўқувчи ижтимоийлашувининг муҳим асоси ..	175
Hamidova I. Problems of translation of "spirituality" units in uzbek and english dictionaries...	177
Рустамов Ж. Меъморчилик ва табиатнинг уйғун мутаносиблиги	179
Қаҳҳорова Д. Педагогика коллежи талабаларида ўқув мотивацияни ривожлантириш	183
Najmiddinova D. Interpretation of the profession in the “Shohnoma”	185
Ахмедова Ш., Пўлатова М. Хорижий тилларни ўқитишда педагогик технологиялардан фойдаланишнинг моҳияти	188
Mirxanova G., Ostonayeva Sh. Jahon leksikografiyasida o‘quv lug‘atchiligi-ning o‘rganilishi va unda sinonimik lug‘atlarning o‘rni	
Ҳакимова М., Мансурова Д Муסיқа ўқитишнинг янги ёндошувлари концепти	191
Бўронова Н., Камалова М. Шарқ мутафаккирлари асарлари орқали ўқувчиларда адолат-хуқуқий тарбия кўникмаларини ривожлантириш	192
Хайруллаева Ш Жалолова Ш Ўқувчида атроф-муҳитни тоза тутиш компетенциясини шакллантиришнинг тарихий таҳлили.....	194
Бўронова Н, Ортиқова Г Бошланғич синф ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантириш йўллари.....	195
Нарзиева М.С. Таълим ва тарбия узлуксизлигини таъминлашда ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги ҳамкорлик.....	197
Курбонова Д Шарқ мутафаккирлари мероси орқали ўқувчиларни маънавий, умуминсоний кадриятлар руҳида тарбиялаш	199
Асланова Н. Ўқитувчи педагогик фаолиятида ижодкорликнинг аҳамияти	200
Фаттоева О таълимда инновацион фаолият кўникмаларининг ўзлаштирилиши	202
Masharipova U.A. Raqamli ta’lim texnologiyasini o‘quv jarayoniga joriy etish istiqbollari	203
Qurbanova G O‘qituvchida nutq ko‘nikmalarini shakllantirish masalasi va uning o‘ziga xos xususiyatlari	205
Худойбердиева Н.Ў. Абдулла Қодирий асарларида тарихий инверсия ва фолклор хронотопи масаласи.....	207
Маъруфжонова Д Цифровое обучение в сфере образования	209

Xusanbayeva X.A. O'qish darslarida matn ustida ishlashda pirls topshiriqlaridan foydalanish .	211
Шарипова Н. Отношение Помещиков К Чичикову, Как Новому Поколению Дельцов.....	213
6- SHO'BA. TALABALAR AMALIYOTINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	216
Акрамова С Жамол камол шеърларида ўзбекча-тожикча лексемалар табиати.....	216
Н.А.Хамедова Талабалар амалиётини рақамли технологиялар асосида такомиллаштириш самарадорлиги	218
Файзуллаев М. Б. Саидова М.М. Обычаи и обряды в единицах лингвокультурам	220
M.D. Xaydarova Naqshbandiya ta'limotidan boshlang'ich sinflar texnologiya darslarida foydalanish imkoniyatlari	223
Gadoeva Sh Ona tili ta'limi sifat va samaradorligini oshirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati	225
Ўринова МР Роман огоҳлантиришлар	227
Саидова Р Лирик матнни семиотик таҳлил қилиш.....	229
Ш.Фармонова Бўлажак ўқитувчилар коммуникатив маданиятини миллий ва умуминсоний қадриятлар асосида ривожлантириш.....	231
Н.Н.Рахматов Matematika darslarida o'quvchi o'quv faolyatini tashkil etish shakllari.....	233
А.Ш.Иноятов Эшов Э Определение стресса у учеников начальной школы	235
Axmedova D Eshqulova G Miraziz A'zam she'rlarida vatan madhi	239
Jo'rayev A Eritmalar mavzusiga oid masalani turli usullarda yechish orqali talabalarda interaktivlikni oshirish	240
M.D. Xaydarova “ X.Jahonqulova Texnologiya va kasb ta'limidan sinfdan tashqari mashg'ulotlar tashkil qilish texnologiyasi”	243
M.D. Xaydarova M.G`Qodirova “Boshlang'ich sinf mehnat ta'limida turli materiallar bilan ishlash darslarini tashkil etish”	244
M.D. Xaydarova U.Olloqulova “Umum ta'lim maktablari 1-4 – sinflarida texnologiya ta'limini o'qitishning interfaol usullari”	245
Турдиева Н.С. Мирова С Таълимнинг ижтимоий функциялари.....	247
M.D. Xaydarova N.Namozova Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida applikasiya ishlarini bajarish metodikasi	249
Дустова Д Шарапова Н. К вопросу формирования эстетической культуры у студентов направления начального образования в процессе преподавания русского языка.....	251
Raximova D. Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning matematik savodxonligini shakllantirish	255
Мирханова Г. Илҳомова З. Қадимги юнон ва рус тилшунослигида синоним луғатларнинг шаклланиши	256
Do`stova M. Ona tili fanining ta'lim-tarbiya rivojidadagi ahamiyati.....	258

М.Б.Файзуллаев М.А.Рузиева Градация глаголов психического состояния.	260
7- SНО`ВА.....	263
Хамида Нусратова Абдулла авлонийнинг болаликка аталган шеърларининг мавзулар кўлами	263
Safarov F., Xalilova M. 4-sinf o`quvchilarini o`z nutqida maqoldan foydalanishga o`rgatish ...	265
Яхшимбекова С, Мирзаева С Психологик хизматнинг ўзига хос ижтимоий-психологик хусусиятлари	269
Sharipova I.F Ajoyib sonlar va ularning xossalari.....	271
Яхшимбекова С. Оилада тенгликни таъминлаш - ўсмирларда стрессни олдини олиш омили.....	274
Hamrayev M.A, Egamova G Boshlang`ich sinf ona tili o`quv dastur va darsliklarida sintaktik bilimlarning berilishi.....	276
Tursunova Z. Sinfдан tashqari o`qish uchun kitob tanlash tamoyillari.....	280
Абдуллаев К Профессионал таълим муассасаси ўқувчиларида ватанварварлик тарбияси технологияси	282
Ikromova N Boshlang`ich sinf “o`qish kitobi” darsliklarida berilgan xalq og`zaki ijodi asarlarining mazmun-mundariyasi.....	285
Rustamova Z Xudoyberdi to`xtaboyevning sarguzasht romanlariga xos xususiyatlar	288
М.Нематова Бошланғич синф ўқиш дарсларида ўқувчиларда адабий тушунчаларни шакллантириш.....	291
Д.Максудова Умумтаълим мактабларида она тили таълимида ўқувчилар тил компетентлиги тахлили	294
Tosheva N Boshlang`ich sinf o`quvchilari iqtisodiy bilimdonligini rivojlantirishning dolzarbligi	296
С.Каримова Бошланғич таълимда ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини ташкил этиш	298
М.Зубайдўллаева Ибрагимова М.С. Бошланғич синф ўқиш дарсларида матн устида ишлаш орқали нутқ ўстириш	301
Djumayev J Texnologiya fanini umumta`lim fanlari bilan o`zaro integratsiyasi va o`quvchilarni kasb-hunarga yo`naltirish ishlarini tashkil etish.....	306
Хамдамова М Абдурахманова А Импульсивное поведение в младшем школьном возрасте	310
А .К.Нисанбаева Педагогик техниканинг муҳим хусусиятлари амалда	313
Djumaeva M Boshlang`ich ta`lim yo`nalishida tabiiy fanlar orqali o`quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirish	315
Ashrapova N. <i>Boshlang`ich sinf o`quvchilarini matematika darslarida fikrlash qobiliyatlarini o`stirish</i>	318
Абдуллаева Л. Повышение потенциала бакалавриата на более высокий уровень на основе развития творческих компетенций	319

Пардаев Б Бошланғич синф ўқувчилари ижтимоийлашувини ташхислаш	321
М.Н. Рахматова Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasida o'qituvchining o'rni	325
Ergasheva S.T. Xalqaro baholash tizimida boshlang'ich ta'limning o'rni	326
А.Д.Нурадилова Антропоцентрик парадигманинг шаклланиши.....	328
Д.Т.Айтбаев Антропоцентрик тилшунослик ҳақида.....	329
G.D.Berdiyorova Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarda agrammatik disgrafiyaning o'ziga xos xususiyatlari.....	331
Raximova D. Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning matematik savodxonligini shakllantirish.....	333
Nuradilova A Maktab ta'limida sodda gap mavzusini o'qitishda innovatsion yondashuv	335
Shodmonova A.Sh Dilfuza Turg'unova Boshlang'ich sinf o'qish darslarida o'quvchilar nutqini o'stirish usullari va unga qo'yiladigan talablar	337

- бу тегишли ҳужжат билан тасдиқланган фуқаро томонидан эришилган ва тасдиқланган муайян малакадир.

Шахснинг ривожланишига йўналтирилган таълим ўз мақсадларига шахсга, унинг ўз-ўзини ривожлантириш кучларига бўлган талаб вазиятини яратадиган даражада еришади. Таълимнинг шахсий функциясининг қиммати-шахснинг ўз таълим мазмуни, даражаси ва сифатига бўлган индивидуал-мотивли муносабатидан иборат.

Таълимнинг шахсий функциясини ҳисобга олган ҳолда, В. В. Сериковнинг инсон ҳаётининг шахсий функциялари, инсон психикасининг шахсий даражасининг ўзига хос табиати, семантик соҳа, тафаккур, тажриба ва мулоқотнинг шахсий тажрибани шакллантириш механизмлари ҳақида муҳим хулосаси берилади.

Б. С. Гершунский "таълим" концепцияси мазмуний талқинининг тўрт жиҳатини аниқлади: кадрият, тизим, жараён ва натижа.

Н. В. Селезнев кадриятларнинг асосий, тарихан ташкил этилган гуруҳларидан бошлаб, яъни:

- моддий кадриятлар-мактабнинг ўзи, атроф-муҳит, оила ва умуман жамият ўз ихтиёрида бўлган ҳамма нарса;

- ахлоқий кадриятлар-ер юзида эзгулик ва адолатнинг юксак идеалларини тасдиқловчи маънавий мерос бўлиб, улар ўқитувчилар томонидан эҳтиёткорлик билан қабул қилинган.

Ахборотлашган жамиятга ўтар эканмиз, таълим тобора ўз-ўзини тарбиялашга айланади. Таълим муассасаларининг асосий вазифаси-шахснинг ўз-ўзини тарбиялаши ва ривожлантириши, таълим олиши учун энг қулай шарт-шароитларни яратишдан иборат бўлади.

Шундай қилиб, таълимни ҳам ижтимоий, ҳам шахсан кўриб чиқиш мумкин. Кўриб турибмизки, таълим-тарбия жуда мураккаб ва кўп ўлчовли ҳодиса бўлиб, у, шубҳасиз, умуминсоний кадриятлар тушунчасининг кўп қирралилиги ва мураккаблиги билан жаранглайди.

Адабиётлар рўйхати:

1. Гершунский, Б.С. Философия образования: статус, проблемы, перспективы / Б.С. Гершунский. - М., 1998. - 608 с.
2. Кульневич, С.В. Педагогика личности от концепций до технологий / С.В. Кульневич. - Ростов н/Д., 2001.
3. Парыгин, Б.Д. Социальная психология. Проблемы методологии, истории и теории / Б.Д. Парыгин. - СПб. : ИГУП, 1999. - 592 с.
4. Сидоров, Н.Р. Философия образования. Введение. - СПб.: Питер, 2006. - 304 с.
5. Скаткин, М.Н. Содержание общего среднего образования: проблемы и перспективы / М.Н. Скаткин, В.В. Краевский. - М.: Знание, 1981. - 96 с.
6. Слостенин, В.А. Введение в педагогическую аксиологию: учеб. пособие / В.А. Слостенин, Г.И. Чижикова. - М. : Академия, 2003. - 192 с.

BOSHLANG'ICH SINF TEXNOLOGIYA DARSLARIDA APPLIKATSIYA ISHLARINI BAJARISH METODIKASI

*M.D. Xaydarova BuxDU o'qituvchisi
N.Namozova BuxDU talabasi*

Applikatsiya - badiiy asarlar yaratishning eng sodda va oson usulidir. Bu applikatsiyadan faqat bezash maqsadlaridagina ko'rgazmali qog'ozlar turli o'yinlar uchun qo'llanmalar, o'yinchoqlar, bayroqchalar, suvenirilar, devoriy ro'znomalar, stendlar, ko'rgazmalar va kostumlarni tayyorlashdagina emas, balki kartina, pano naqshlarni va shu kabilarni yaratishda ham keng qo'llash imkonini beradi.

Applikatsiya tasvirlash texnikasining turli formalarini qirqish va ularni fon tarzida qabul qilingan materiallar hisobiga mustahkamlashga asoslanuvchi turidir. Applikatsiya 2500 yil muqaddam ko'chmanchi xalqlarda paydo bo'lgan. Applikatsiya bilan kiyim-bosh, turar joylar bezatilgan. Applikatsiya ishida asosiy material qog'ozdir, dazmollangan va kraxmallangan gazlama bulakchalaridan ham foydalanish mumkin. Bu materiallar bilan bir qatorda somon, quritilgan o'simliklar urug'i - danak, barglar shu kabilardan ham foydalanadilar.

Qog'ozning yaltiraydigan marmar, bosma gul tushurilgan- barxat, kumush va bronza, rasm solish va chizmachilik qog'ozni navlari applikatsiya uchun yaroqlidir.

Applikatsiya ishlari doimo xotirada saqlanishi haqida majburiy qoida sifatida bajarilishi lozim bo'lgan izchillikda ado etiladi. Eng oddiy applikatsiyalar bu goemetrik figuralardan qilingan applikatsiyalardir.

Applikatsiyada avval eskizi tuziladi, so'ngra kerakli detallar o'lchami va miqdori hisoblanadi. Detaillarni tayyorlab ma'lum tartibda joylashtiriladi va yopishtirishni qaysi detaldan boshlash kerakligi aniqlanadi. So'ngra tayyorlangan materiallar bir-biriga yopishtiriladi.

Geometrik shaklli applikatsiyalar. Bajarilish texnikasiga ko'ra applikatsiyaning eng oddiy turlaridan biri geometrik shaklli applikatsiyalardir. 1 -va 3- sinf o'quvchilari geometrik shaklli applikatsiyani bajarishda quyidagi bilimlarni egallaydilar.

1. Geometrik shakllar: kvadrat, to'g'ri burchak, uchburchak, aylanani qog'oz bo'lagidan va o'lchov asboblari yordamida hosil bo'lishi haqidagi mavjud bilimlarni mustahkamlaydilar.

2. Badiiy didni o'stiradi, rasm darslarida polosa, doira, kvadratda ornamentlar tuzish bo'yicha olingan bilimlarni chuqurlashtiradilar.

3. Ayrim predmetlarni detalma-detal tahlil qilib geometrik shakllarni to'g'ri idrok etishni o'rganadilar.

4. Bolalarni "ko'p, kam, uzunasiga, ko'ngdalangiga, qism va qatlam, ikki qismga qirqish, to'rt qismga, teng qismlarga" kabi tushunchalari mustahkamlanadi.

5. Bolalar ranglar uyg'unligini to'g'ri tanlashni o'rganadilar. Ularda estetik did tarbiyalanadi. Geometrik shaklli applikatsiyalarni ham dekorativ-ornament, predmet, syujetli applikatsiyalarga ajratish mumkin.

Geometrik figuralardan predmetli applikatsiya

Bolalarni predmetlarni fazoviy idrok etishini rivojlantirish kerak. Buni atrofimizni o'rab turgan narsalar: uy, archa, darxt, mashina, idish-tovoq, jonivorlar, gullar va shu kabilarni u yoki bu darajada geometrik shakllar bilan ifodalash mumkin. Rangli qog'ozlardan olingan doiralalar va ularning qismlari bilan applikatsiya bo'yicha juda ko'p geometrik ishlarni bajarish mumkin. Doiralarni har birini shunday joylashtirish kerakki, pufak kabi oddiy shakllarni bajarishni 1-sinfanoq boshlash mumkin. 2-3- sinflarda murakkabroq va atroflicha tasavvurni, badiiy erishish yo'lida qat'iyatlilik, tartiblilik tarbiyalanadi. Uyushqoqlik bilan ishlash ko'rsatmalariga rioya qilish, tashabbuskorlik ko'rsatish ko'nikmalari shakllanadi. O'quvchilar tayyorlagan applikatsiyalar ona tili va matematika darslari uchun ajoyib didaktik material, o'quvchilar nutqini o'stirish vositasi bo'lishi, ularning predmetlari shakli, rangi, fazoda joylashishi haqidagi tushunchalarini boyitishga xizmat qilishi mumkin.

Ko'p rangi applikatsiyalarni qirqish ancha murakkab ish bo'lib, tasvirni qismlarga ajratish bilan aloqadordir. Bu turdagi applikatsiyalarni bajarishda fonni tanlash juda muhimdir. Fon ifodalangan predmetlar rangidan ochroq bo'lishi kerak. Ana shunda predmet xuddi bo'rtib turgandek yorqin ko'rinadi. Hammasi o'ylagan asarga bog'liq. Fondda joylashgan detallar rangi ham shunga qarab tanlanadi, detallarning tabiiy joylashishi va o'lchamlarining uyg'unligiga e'tibor berish kerak. Bu ishlarning bajarishning bir necha usullari mavjud: ayrim detallar oldindan belgilamay qirqiladi, ayrim detallar esa belgilangan eskizlar bo'yicha qirqiladi.

Ko'p rangli applikatsiyalardan biri dekorativ applikatsiyalardir. Dekorativ applikatsiya - naqsh gullardan tashkil topib, alohida-alohida tasvirlangan hodisa harakatlar uyg'unligini aks ettiruvchi manzaralardan iborat bo'lishi mumkin.

Декоратив аппликатишаларни болалар китоб, ойнама ва бoшқа материаллардан олишлари, айрим элементларни қо`лда yaratishлари mumkin. Sharq naqshi applikasiyasining bu turi uchun boy material hisoblanadi. Dekorativ applikasiya bir va ko`p rangli bo`lishi mumkin.

Shakliga ko`ra ornamental cheksiz va cheklangan bo`ladi. Cheksiz ornamentda uni tashkil etuvchi ayrim elementlar ritmik yoki simmetrik almashinib turadi. Bu elementlarning rangi, shakli bir xil bo`lishi mumkin.

Cheklangan ornament bir shakl – kvadrat, to`g`ri burchak, doira, oval, va shu kabilar ichiga joylashadi yoki erkin kompanovka qilinadi. Undagi elementlar ham xuddi shunday fazoviy uyg`unlikda bo`lishi kerak. Mavzuli ishlarni yaratish faqat mehnatga emas, balki badiiy tayyorgarlikni ham talab qiladi. Mehnat ta`limi darslarida applikasiya ishlarini bajarilish texnikasi o`rganiladi. Rangdor surat applikasiya mavzusining elementlarini o`quvchilar turli bayramlarga bag`ishlangan (tabriknomalar, ochiq xat muqovasini, yo`l belgilari) ishlarini bajaradilar. Ish mavzu va fikr tanlashdan boshlanadi. Quticha ochiq tondagi qog`oz fon tarzida tanlanadi. Applikasiyaga qaratilgan asarning yaratilishi va elementlar miqdori qog`ozni tashlashni belgilaydi. Asarni yaratish ustida ishlagan asosiy e`tibor tanlangan mavzuning mazmuniga, kerakli materiallar, ularning o`lchamlari, ranglarni tanlashga qaratiladi.

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. Mavlonova R.A., To`rayeva O.T., Xoliqberdiyev K.M. Pedagogika.– T.: O`qituvchi, 1998.
2. Sanaqulov X., Haydarov M. Boshlang`ich sinflarda qog`ozdan amaliy ishlar. Metodik qo`llanma. –Toshkent: TDPU, 1996.
3. Mavlonova R.A. va b. Mehnat ta`limi metodikasi.– T.:O`qituvchi, 1986.
4. Tilavova M.M. Boshlang`ich sinf mehnat darslarini tashkil etish texnologiyasi. – Toshkent:Fan va texnologiya, 2008.

К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ У СТУДЕНТОВ НАПРАВЛЕНИЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА

*Дустова Дилдора Собиржановна,
Преподаватель кафедры «Начальное образование»
Бухарского государственного университета
Шарапова Нигина, Одарённая студентка 2 курса*

Аннотация. В данной статье раскрыты некоторые аспекты формирования эстетической культуры студентов в процессе преподавания русского языка, проанализированы особенности воспитания эстетической культуры будущих учителей начального образования.

Ключевые слова: Эстетическая культура, начальное образование, процесс преподавания, эстетический образ, монументальная роспись, скульптура, народное искусство.

Современное развитие общества выдвигает требования дальнейшего совершенствования подготовки кадров учителей, что предполагает их высокую профессиональную подготовленность наряду с развитой общей культурой. Достижение этой задачи во многом зависит от постановки теоретического, методического и организационного уровня учебно -воспитательного процесса в педагогическом институте. Здесь очень важна тесная взаимосвязь обучения и воспитания. И не случайно президент Республики Узбекистан Ш.М. Мирзиёев на торжественном собрании, посвящённом Дню учителя и наставников подчеркнул – «Неповторимое, уникальное, научно - духовное наследие наших великих предков должно стать постоянной программой действий для нас.